

УДК 374.7

DOI 10.18372/2786-5487.1.16614

Гайович Галина

кандидат філологічних наук, доцент,

Інститут державного управління та наукових досліджень

з цивільного захисту,

м. Київ, Україна

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК СКЛАДОВА ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

***Анотація.** У статті мова йде про такі явища як «освіта дорослих» та «освіта протягом життя». Автор відитовхується від тези, що «освіта дорослих» є невід'ємною складовою концепції «освіта впродовж життя». Особливість згаданої концепції полягає в тому, що вона дає підстави говорити про освіту не тільки як про інструмент для досягнення певного статусу, але й як про одну з важливих складових загального розвитку людини. Для розкриття основних аспектів теми увага зосереджується на особливостях освіти дорослих, її меті, видах, завданнях. У підсумках, акцент зроблено на тому, що під час розробки та реалізації державної політики в галузі освіти важливо брати до уваги об'єктивно-суб'єктивні, внутрішні й зовнішні фактори та характер їхнього впливу на систему освіти.*

***Ключові слова:** освіта протягом життя, освіта дорослих, формальна освіта, неформальна освіта, інформальна освіта.*

***Annotation.** The article deals with such phenomena as «adult education» and «lifelong learning». The author starts from the thesis that «adult education» is an integral part of the «lifelong learning» concept. A key point of this idea is that nowadays education is not only a tool to achieve a certain status, but also one of the most important components of human development. To reveal the main aspects of the topic, the attention was concentrated on attributes of adult education, its purposes,*

types, and tasks. In conclusion, the main focus is on public policy implementation in the field of education and an important role of the objective-subjective, internal and external factors, and the nature of their impact on the education system.

Key words: *lifelong learning, adult education, formal education, non-formal education, informal education.*

Сьогодні поняття «освіта дорослих» є невід’ємною складовою концепції «освіта впродовж життя», або «безперервна освіта», яка прийшла на зміну концепції «освіта на все життя».

Концепція безперервної освіти була вироблена і поширена ЮНЕСКО в 60-і рр. ХХ ст. Уточнення до неї й основні положення були опубліковані в 1972 р. під назвою «Вчитися бути». Сенс цієї концепції зводився до того, що все життя людини розглядалося як процес безперервної освіти.

У 90-і рр. ХХ ст. питання безперервної освіти отримали продовження. Так, 5-9 березня 1990 року була проведена представницька конференція щодо освіти для всіх, її засновниками стали секретаріат Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), Програма розвитку ООН (ПРООН), ЮНЕСКО та Всесвітній банк.

У 1994 році була створена міжнародна комісія при ЮНЕСКО щодо розвитку освіти в ХХІ ст. Ця комісія сформулювала поняття «освіта протягом життя» і пояснила його як постійний процес, що супроводжує людину протягом усього життя, починаючи з дитячого садочка, далі – в школі, в сім’ї, на відпочинку і т.д. [1]. З 19 по 22 травня 2015 у місті Інчхон у Південній Кореї пройшов Всесвітній освітній форум, який проводиться щорічно під егідою ЮНЕСКО з метою вироблення міжнародних підходів до розвитку освіти. Найважливішим досягненням форуму-2015 стало прийняття Інчхонської декларації «Освіта-2030: забезпечення інклюзивної та справедливої якісної освіти та навчання протягом усього життя для всіх», що заклала основоположні принципи для глобального розвитку освіти до 2030 року [2].

За таких умов освіта перетворюється із засобу на мету розвитку людини. Її завданням стає створення можливостей для кожного формувати вміння,

необхідні для виконання різних функцій – самовираження, самореалізації, розвитку соціальних зв'язків, вироблення умінь діяти відповідно до ситуації.

Окреме особливе місце в усіх цих процесах належить освіті дорослих. За словником, – це «цілеспрямований процес розвитку і виховання особистості шляхом реалізації освітніх програм і послуг, здійснення освітньо-інформаційної діяльності в межах та поза межами загальної середньої, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти (за В.М. Буренко» [3].

У змісті освіти дорослих як складової освіти впродовж життя виокремлюються три основні компоненти [4]. Продемонструємо їх за допомогою рисунку (рис.1).

Рис. 1. Основні компоненти змісту освіти дорослих

Основне завдання системи освіти дорослих полягає у всебічному та гармонійному розвитку особистості, яка відповідає певним критеріям (рис. 2).

Рис. 2. Основні завдання системи освіти дорослих

Відповідно до завдань освіта дорослих виконує різні функції. Найважливіші з них це: адаптивна — пристосування до нових вимог життя в суспільстві, що динамічно змінюється; компенсуюча — відтворення освітніх можливостей, які раніше були відсутні або втрачені; розвивальна — збагачення діяльнісних можливостей людини та її духовного світу; аналітична — дослідження й аналіз чинників, що впливають на потребу громадян у неперервній освіті; перетворювальна — зміна освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня особи впродовж життя, а також інтелектуального та культурного рівня суспільства; прогностична — наукове передбачення розвитку особи й суспільства; комунікативна — передавання соціального досвіду від покоління до покоління; заохочувальна — стимулювання освітніх потреб людини тощо [5].

В освіті дорослих виокремлюють кілька видів. Так, ЮНЕСКО визнає такі основні види освіти дорослих:

Формальна освіта. Це освіта, яка має визначені та встановлені державою і суспільством форми, характеризується участю дорослих в освітніх програмах, після закінчення яких видається документ встановленого зразка (сертифікат, диплом), що дає право займатися оплачуваною професійною діяльністю за спеціальністю, обіймати більш високу посаду, продовжувати та

удосконалювати свої професійні знання та навички упродовж життя. Здійснюється у спеціальних навчальних установах та організаціях за офіційно встановленими і визнаними державними стандартами.

Неформальна освіта. Здійснюється в освітніх установах або громадських організаціях (клубах, гуртках), під час індивідуальних занять з репетитором, тренером і зазвичай не підтверджується наданням документа. У розвинених країнах, як правило, система неформальної освіти займає один і той самий щабель, що й формальна, а іноді й вищий за значимістю, оскільки саме тут людина опиняється в оптимальних умовах для розвитку свого творчого потенціалу. Неформальна освіта дорослих сьогодні в Україні набуває поширення. Вона здійснюється в освітніх установах або громадських організаціях. Зростає увага до проведення тренінгів, майстер-класів з особистісного й професійного розвитку різних категорій дорослих тощо.

Інформальна освіта. Це неофіційна, самоорганізована (самоосвіта), індивідуальна пізнавальна діяльність (життєвий, соціальний досвід); неорганізоване опанування інформації, що зазвичай не має цілеспрямованості [3].

Отже, зважаючи на важливі завдання, які покладаються на освіту дорослих в сучасному світі, та функції, які вона виконує, задля задоволення культурно-освітніх потреб різних категорій дорослих з урахуванням динамічних змін у соціально-культурному та економічному розвитку суспільства доцільно здійснити:

- 1) оновлення законодавчої бази України;
- 2) розроблення й ухвалення Закону України «Про освіту дорослих»;
- 3) упровадження комплексного підходу до освіти дорослих;
- 4) здійснення моніторингу культурно-освітніх потреб різних категорій дорослих та якості наданих освітніх послуг;
- 5) підготовку педагогічного персоналу для роботи з дорослими;
- 6) налагодження міжвідомчої взаємодії, соціального партнерства [4].

Підсумовуючи, зауважимо, що на розвиток та якість освіти в державі

впливає соціальний клімат, економічні, політичні, правові, екологічні, демографічні галузеві, інституціональні фактори. Тому під час розробки та реалізації державної політики в галузі освіти важливо брати до уваги об'єктивно-суб'єктивні, внутрішньо-зовнішні фактори, характер їхнього впливу на систему освіти.

Аналізуючи сучасні процеси в освітній сфері, можна зазначити, що Україна не стоїть осторонь загальносвітових тенденцій, а разом з іншими країнами формує свою освітню політику на тлі світових змін та впроваджує нові стандарти, зокрема і європейські.

Список використаних джерел

1. Боголюбова Н.М. Міжкультурна комунікація. М., 2017.
https://stud.com.ua/90283/kulturologiya/mizhkulturna_komunikatsiya
2. UNESCO. Цифрова бібліотека. Incheon Declaration Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002338/233813M.pdf>
3. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник / Авт.-упор. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.
4. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), А.М. Гуржій (заст. голови), О.Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016.
5. Марчук А.В. Андрагогіка : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 300 с.